

EĞİTİM-ÖĞRETİM PROGRAMLARININ OLUŞTURULMASI VE GELİŞTİRİLMESİ

1. ÖĞRENME ÇIKTILARINA BAĞLI OLARAK DÜZENLENME AŞAMALARI	
İş Paketi 1	Paydaş Analizlerinin Yapılması
İş Paketi 2:	Eğitim Amaçlarının Belirlenmesi
İş Paketi 3:	Program Çıktılarının (Program Yeterliliklerinin) Belirlenmesi
İş Paketi 4:	Öğrenme Çıktılarının Belirlenmesi ve Öğrenme Çıktıları ile Program Çıktılarının İlişkilendirilmesi
Öğrenme çıktılarının hazırlanması ve ders-modül tasarımı	
İş Paketi 5:	Öğrenci İş Yükünün ve AKTS Kredilerinin Belirlenmesi
İş Paketi 6:	Ders Öğretim Planlarının Hazırlanması
2. GÖZDEN GEÇİRME VE ONAY AŞAMASI	
3. PROGRAM KALİTE GÜVENCE SİSTEMİNİN KURULMASI VE SÜRDÜRÜLEBİLİR GELİŞMENİN SAĞLANMASI AŞAMASI	

Bologna Sürecinde Program İyileştirme Adımları

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, "Yükseköğretimde Yeniden Yapılanma: 66 soruda Bologna Süreci Uygulamaları", 2010, Ankara.

1. ÖĞRENME ÇIKTILARINA BAĞLI OLARAK DÜZENLENME AŞAMALARI

İŞ PAKETİ 1: PAYDAŞ ANALİZLERİNİN YAPILMASI

Avrupa Yükseköğretim Alanı'na uyum sürecinde hedeflenen, eğitim-öğretim programlarının öğrenci kazanımlarına odaklanmasıdır. Bu nedenle, eğitim amaçlarının paydaşların katkısıyla belirlenmesi önem taşımaktadır.

- Paydaşlardan soru formu, arama konferansı, çalıştaylar veya delphi tekniği vb. yöntemlerle görüş alınması.
- Dış Paydaşlar: Mezunlar, İşverenler, Meslek Odası Temsilcileri, Kamu Kurumları vb.
- İç Paydaşlar: Öğretim Üye ve Elemanları, Öğrenciler, Bölüm personeli

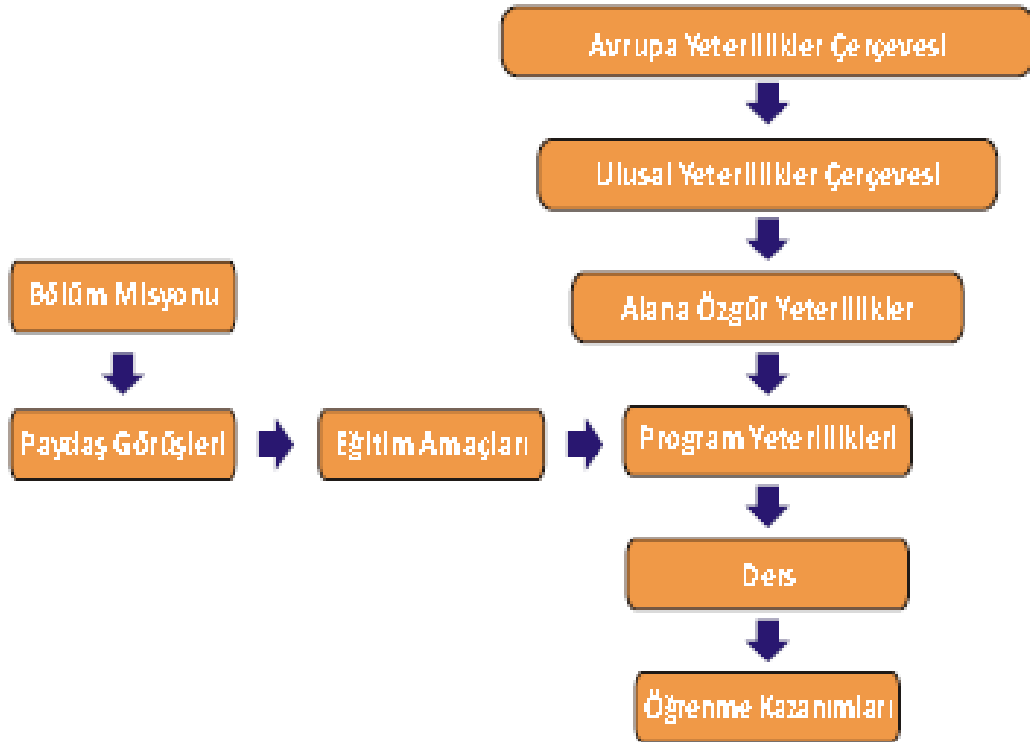
İŞ PAKETİ 2: EĞİTİM AMAÇLARININ BELİRLENMESİ

Amaç: Üniversitemizin misyon, vizyon ve hedefleri ile uyumlu iç ve dış paydaşların görüşleri dikkate alınarak nasıl bir mezun profilinin amaçlandığını gösteren **Program Eğitim Amaçları'nın yazılması**

Girdiler:

- Üniversitemizin misyon, vizyon ve hedefleri
  - Birim (Fakülte/Enstitü/Yüksekokul/MYO) misyon, vizyon ve hedefleri
  - Dış Paydaş Görüşleri: Mezunlar, İşverenler, Meslek Odası Temsilcileri, Kamu kurumları
  - İç Paydaş Görüşleri: Öğretim Üye ve Elemanları, Öğrenciler
- Eğitim amaçları, bir programın eğitsel misyonunu nasıl planlamayı sağladığını ve paydaşlarının gereksinimlerini nasıl karşılayacağını bildiren açık, genel ifadelerdir.
  - Programın eğitim amaçları, mezunların bir programı bitirmelerini izleyen birkaç yıl içinde gerçekleştirmeleri beklenenleri tanımlayan ifadelerdir.
  - Programın öngörülen eğitim amaçlarını sağlayabilmesi için programdan beklenen “**program çıktıları**”nın belirlenmesi gerekir.
  - Eğitim programının amacını belirlerken, programla etkileşime girmiş ve halen etkileşimde olan iç paydaşların ve dış paydaşların beklentilerini, ihtiyaçlarını ve ilgili alanın özelliklerini ortaya koymanız gerekmektedir. Elde ettiğiniz veriler çerçevesinde “**Programın Amacını**” yazınız.

Yükseköğretimde Yeterliliklerin Belirlenmesi

Aşamaları

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, “Yükseköğretimde Yeniden Yapılanma: 66 soruda Bologna Süreci Uygulamaları”, 2010, Ankara, s. 28.

İŞ PAKETİ 3: PROGRAM ÇIKTILARININ (PROGRAM YETERLİLİKLERİNİN) BELİRLENMESİ

Amaç: Programın eğitim amaçlarına ulaşabilmek için mezunların ne tür yeterliliklere (qualifications) sahip olmaları gerektiğinin açıklandığı **Program Çıktılarının** (Program Yeterlilikleri'nin) **belirlenmesi**

Girdiler:

- Uluslararası Yeterlilikler Çerçevesi, Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi (TYYÇ) ve TYYÇ Alana Özgü Yeterlilikler Çerçevesi
- Eğitim Amaçları (bir önceki aşamada belirlenmiş olacak)
- Paydaş Görüşleri

Program çıktıları; öğrencilerin programdan mezun oluncaya kadar kazanmaları gereken bilgi ve becerileri tanımlayan ifadelerdir. Program çıktıları **açık, gözlenebilir ve ölçülebilir** olarak ifade edilmelidir.

- Program çıktıları ilgili mesleğin etik kuralları dikkate alınarak yazılmış mı?
- Program çıktıları Üniversite'nin ve buna bağlı olarak da bağlı bulunduğunuz fakülte ya da yüksekokulun vizyon, misyon ve hedefleriyle tutarlı mı?
- Öğrenciler program çıktılarıyla ortaya konulan yeterliliklere sahip olabilirler mi?
- Harcanan zaman, emek, para vb. açılardan program çıktıları gerçekçi olarak dile getirilmiş mi?
- Program çıktıları toplumsal gerçeklerimize uygun olarak belirlenmiş mi?

İş Paketi 1, 2 ve 3 ile İlgili Yapılacaklar:

- Bölümlerde eğitim amaçlarının ve program çıktılarının belirlenmesi ile ilgili komisyonların oluşturulması.
- Program amaç ve hedefleri ile program çıktılarının oluşturulmasına yönelik bilgilendirme yapılması.
- Paydaşlardan soru formu, arama konferansı, çalıştaylar veya delphi tekniği vb. yöntemlerle görüş alınması.

İŞ PAKETİ 4: ÖĞRENME ÇIKTILARININ BELİRLENMESİ VE ÖĞRENME ÇIKTILARI İLE PROGRAM ÇIKTILARININ İLİŞKİLENDİRİLMESİ

Amaç: Belirlenen program çıktılarına ulaşmak için hangi derslerin verilmesi gerektiğine karar verilmesi, program çıktılarıyla tutarlı olarak öğretim planında yer alan derslerin amaçlarının, hedeflerinin ve öğrenme kazanımlarının (çıktılarının) belirlenmesi, program çıktılarını sağlayacak öğretim planının hazırlanması
İş paketi 4, 5, 6 birbiriyle yakından ilgili paketlerdir.

İş Paketi 4 ile İlgili Yapılacaklar:

- Mevcut programın gözden geçirilerek hangi derslerin verilmesi gerektiğine karar verilmesi
- Öğrenme çıktıları hazırlama kılavuzunun tüm öğretim üyelerine iletilmesi

(Öğretim üyelerine, öğrenme çıktılarının hazırlanması ve ders-modül tasarımı konusunda bir eğitim de verilebilir)

- Program çıktılarıyla ilişkili olarak her bir dersin amaç ve hedefleriyle, **öğrenme çıktılarının** (bilmek, anlamak, yapabilmek) dersi yürütecek öğretim üyelerince hazırlanması.
- İlgili öğretim üyelerince, öğrenme çıktılarına yönelik olarak öğrenme, ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin (sınav, ödev, quiz, proje vb.), ve kaynakların belirlenmesi.
- Her bir derse ilişkin Öğrenme Çıktıları'nın Program Çıktıları'ndan hangisi/lerini sağladığını belirleyerek **Ders Öğrenme Çıktıları ile Program Çıktıları'nın ilişkilendirilmesi**

İŞ PAKETİ 5: ÖĞRENCİ İŞ YÜKÜNÜN VE AKTS KREDİLERİNİN BELİRLENMESİ

Amaç: Ders öğrenme çıktılarına ulaşabilmek için gerekli iş yükünün ve AKTS kredilerinin belirlenmesi.

Öğrenci İş Yükü: Bir dersin başarı ile tamamlanması için gerekli olan tüm eğitim faaliyetlerinin (derse katılım, uygulamalara katılım, seminer, proje hazırlama, sınav, tüm bireysel çalışmalar vb.) için gerekli zamanı kapsar.

AKTS: Derste hedeflenen öğrenim çıktılarını elde edebilmek için öğrenenin harcadığı zamanı (iş yükünü) temel alarak belirlenen kredi.

İş Paketi 5 ile İlgili Yapılacaklar:

- AKTS kredilerinin hesaplanması konusunda tüm öğretim üyelerine bilgilendirme yapılması.
- Öğrenci İş Yükü Tahmininin yapılması (Öğretim üyelerinden ve olanaklı ise öğrenciden anket yoluyla bilgi toplanacaktır)
  - Öğretim Üyelerinin sorumlu oldukları dersler ile ilgili temel noktaları dikkate alarak öğrenci iş yüklerini belirlemeleri.
    - Dersinizde hangi yetkinlikleri kazandırmayı düşünüyorsunuz?
    - Dersinizin öğrenim çıktıları nelerdir?
    - Dersinizde hangi eğitim aktiviteleri mevcut?
    - Öğrenim çıktılarını nasıl ölçüp değerlendiriyorsunuz?
    - Bu öğrenim çıktılarını kazandırabilmek için tahmin edilen çalışma süresi nedir?
- Programdaki tüm dersler için AKTS kredilerinin öğrenci iş yükünden hareketle ve kısıtlar dahilinde hesaplanması (1 AKTS kredisi 25-30 saatlik iş yüküne denk gelmelidir. 1 yarıyıl 30 AKTS, 1 akademik yıl 60 AKTS)
- Ders öğrenme çıktısı ve derslerin AKTS kredilerinin belirlenmesinin ardından, bu bilgilerin yer aldığı ders öğretim planlarının hazırlanması

Öğrencinin İş Yükü Tahminine İlişkin Bir Örnek:

Haftada 3 saatlik ders için;
3 saat x12 hafta=36 saat ders,

2 saat ders sonrası + 1 saat ders öncesi hazırlık: 3 saat (haftada o derse hazırlık için harcanan zaman)

3 saat x12 hafta=36 saat hazırlık,

Vize ve final olmak üzere toplam sınavda geçirdiği zaman: 2 saat

6 saat sınav hazırlığı : 2 (vize ve final olmak üzere 2 sınav) x6 saat= 12 saat sınav hazırlığı

2 ödev 2'şer saat : 2 X 2 (her bir ödevi hazırlamak için geçirdiği zaman)=4 saat

1 sunum için: 10 saat kütüphane araştırması + 5 saat slayt hazırlama + 3 saat sunuma hazırlanma : 18 saat

Öğrencinin toplam iş yükü: 36+36+2+12+4+18= 108 saat (Bu saati öğrenci dersler, ödevler, laboratuvarlar, sınavlar, projeler ve kendi başına çalışarak geçirir).

Bir Dersin AKTS Kredisi Nasıl Hesaplanır?

1 Yarıyıl = 30 AKTS

1 Yıl = 60 AKTS

4 Yıl = 240 AKTS

Bir yarıyıl 900 saat

Bir yıl 1800 saate

1 AKTS = 25 – 30 saatlik iş yüküne karşılık gelir.

Kademelere Göre AKTS Kredileri:

Kısa Kademe (Ön Lisans)	120 AKTS
Birinci Kademe (Lisans)	240 AKTS
İkinci Kademe (Yüksek Lisans)	120 AKTS
Üçüncü Kademe (Doktora)	180-240 AKTS

1 AKTS = 25 Saat (çalışma saati)

Yukarıda örneğe göre söz konusu dersin AKTS kredisi:

108 saat/25 saat = 4,32 ~ 4 AKTS'dir.

İŞ PAKETİ 6: DERS ÖĞRETİM PLANLARININ HAZIRLANMASI

Amaç: Ders öğrenme çıktılarını göz önüne alarak, üniversitemiz tarafından belirlenen ortak formata uygun olarak ders öğretim planlarının hazırlanması

İş Paketi 6 ile İlgili Yapılacaklar:

- Bölüm öğretim elemanlarına ders öğretim planı (içerik, öğrenim izlencesi) hazırlama konusunda bilgilendirme yapılması.
- İlgili öğretim üyelerince Ders öğrenme çıktılarını göz önüne alarak üniversitemizce belirlenen ortak formata uygun olarak **ders öğretim planlarının hazırlanması** (Ders öğretim planları Anabilim Dalında yer alan öğretim üyelerince ortaklaşa da hazırlanabilir.)
- Her bölümün, **programlarını tanıtıcı bilgiyi ve ders öğretim planlarını Türkçe ve İngilizce olarak hazırlaması**

3. GÖZDEN GEÇİRME VE ONAY AŞAMASI

Amaç: Bologna süreci ile ilgili program geliştirme sürecinin tamamlanarak onaya sunulması.

Gözden Geçirme ve Onay Aşamasında Yapılacaklar:

- Bölüm program çıktıları, öğretim planları, öğrenme çıktıları ve AKTS kredilerinin uygunluk ve tutarlılık açısından kontrol kriterleri dikkate alınarak komisyonlarca gözden geçirilmesi. Bölüm kurullarınca onaylanması.
- Güncellenen bölüm programlarının Fakülte Kurulu onayından geçmesi
- Yeni programların senatoya sunulması.

4. PROGRAM KALİTE GÜVENCE SİSTEMİNİN KURULMASI VE SÜRDÜRÜLEBİLİR GELİŞMENİN SAĞLANMASI AŞAMASI

Amaç: Gelişimi sürekli kılmak amacıyla izleme ve değerlendirme çalışmalarının sürekliliğinin değerlendirilmesi ve güncel gelişmelerin sisteme aktarılması.

- ✓ Yükseköğretimin güçlendirilmesi, kalite düzeylerinin yükseltilmesi ve ortak kabul görmüş belirli standartlarda yükseköğretim sistemlerinde kalite güvence sistemlerinin oluşturulması yönündeki çalışmalar Bologna sürecinde önemli bir gündem maddesi haline gelmiştir.
- ✓ Türkiye’de kalite güvence sistemi, üniversiteler tarafından yıllık olarak gerçekleştirilen iç değerlendirme süreci ve normal koşullarda 5 yılda bir gerçekleştirilen dış değerlendirme temeline dayanmaktadır. Bu sistem aynı zamanda “Türkiye Yeterlikler Çerçevesi” bağlamında program bazında belirlenen öğrenim çıktılarının kalitesini garanti altına almak üzere akreditasyon ve değerlendirme unsurlarını da içerecek şekilde düzenlenmiştir.
- ✓ Ülkemizde de bu gelişmeler ışığında, yükseköğretimde kalite standartlarının oluşturulması ve bu alanda uluslararası uyumluluğun sağlanabilmesi için Yükseköğretim Kurulu tarafından 2005 yılında Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği kabul edilmiştir. Ayrıca, Yükseköğretim Kurumları Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Komisyonu (YÖDEK) ve 2015 yılında Yükseköğretim Kalite Güvencesi Yönetmeliği ile YÖK’e bağlı olarak Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) kurulmuştur.
  - Ulusal Alanda ► Yükseköğretim Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Komisyonu (YÖDEK), Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK).
  - Yükseköğretim Kurumlarında ► Yükseköğretim Kurumu Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Kurulları (ADEK) çalışmaların yürütülmesi ve koordinasyonundan sorumludur. Yükseköğretim kurumlarının kalite güvencesi yapılanması kapsamında hazırlayacakları stratejik planlama çalışmaları, ilgili kurumun senato ve yönetim kurulunun ortak sorumluluğunda hazırlanır ve yürütülür.
  - Bologna çalışmalarının üniversitede izlenmesi-yönlendirilmesi ise ► Bologna Eşgüdüm Komisyonu’nun sorumluluğu altındadır.

Sürdürülebilir Gelişmenin Sağlanması Aşamasında Yapılacaklar:

- Gözlem, değerlendirme ve güncelleme süreçlerinin belirlenmesi.
- Ders başarı durumunun değerlendirilmesi
- Dersin genel değerlendirilmesi
- Öğretim elemanı değerlendirilmesi
- Öğrenim çıktılarının değerlendirilmesi
- İdari ve destek hizmetlerinin değerlendirilmesi
- Çalışanların (idari ve akademik) memnuniyetinin değerlendirilmesi
- Mezunların memnuniyeti değerlendirilmesi